

БІБЛІОТЕКА ІНСТИТУТУ ІНФОРМУЄ

*О.М.Резніченко*НОВЕ В ПОЛІТИЧНІЙ НАУЦІ:
ОГЛЯД НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Продовжуючи розпочатий в минулому році (див. Наукові записки. — К., 2008. — Вип. 38) огляд наукової літератури, маємо відзначити, що доробок науковців Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України збільшується з кожним роком. Науковими виданнями співробітників інституту цікавляться науковці зі всієї України та з-за кордону.

Подається стислий огляд головним чином монографічних праць науковців інституту, що вийшли друком в 2008–2009 роках.

Відділ етнополітології (зав. відділом Ю.І.Шаповал)

Колективна монографія «Мовна ситуація в Україні: між конфліктом і консенсусом» / Редкол.: О.М.Майборода, Л.П.Нагорна, Ю.І.Шаповал, М.І.Панчук, В.О.Котигоренко, В.О.Перевезій та ін. — К.: ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2008. — 398 с.

Монографія містить результати соціологічного моніторингу мовної ситуації в Україні та проведеного на його основі аналізу особливостей прояву мовного чинника у процесах суспільної трансформації. В роботі розкрито історичні передумови, внутрішні та зовнішні чинники виникнення мовної проблеми в Україні, розглянуто правові та політичні механізми її вирішення, проаналізовано можливості досягнення консенсусної моделі функціонування найбільш поширених мов.

Шаповал Ю.І. Ілюстрована енциклопедія України. Держава. — К.: «Балтія-Друк», 2008. — 160 с.

Видання знайомить читача з політичним устроєм, державними символами, драматичними моментами історії, основними характеристиками населення, мовою і мовною політикою, участю країни у міжнародних структурах і олімпійському русі.

Лобода Т.М. Василь Кравченко. Громадська, наукова та просвітницька діяльність. — К.: ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2008. — 238 с.

Книгу присвячено дослідженню громадської та наукової діяльності видатного українського народознавця, етнографа,

фольклориста, діалектолога, активного учасника «Просвіти», одного з перших в Україні теоретиків етнографічної музейної справи В.Г.Кравченка (1862–1945). В монографії на широкій документальній базі реконструйовано процес формування особистості вченого, визначено роль та значення його діяльності у становленні українського народознавства. Йдеться про тісну інтелектуальну співпрацю вченого з такими відомими діячами вітчизняної науки та мистецтва, як: Борис Грінченко, Михайло Коцюбинський, Василь Зінківський, Дмитро Яворницький та ін. Дослідження ґрунтується на репрезентативній джерельній базі, переважна частина якої вперше вводиться до наукового обігу.

Видання розраховане на фахівців, викладачів і студентів, усіх, хто цікавиться історією України, розвитком народознавчих досліджень і становлення музейної справи.

Нагорна Л.П. Регіональна ідентичність: український контекст. — К.: ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2008. — 405 с.

Монографія присвячена аналізу на українському матеріалі одного з нових, стимульованих викликами глобалізаційної ери, суспільно-політичних феноменів — регіональних ідентичностей. Регіональний вимір ціннісних орієнтацій і політичних проєкцій простежений на широкому історичному фоні, у контексті складних «переідентифікацій», що супроводять становлення нових інституційних форм і дискурсивних практик. У фокусі уваги автора — проблема ідентифікаційних криз, пов'язаних з різноспрямованістю регіональних самоідентифікацій, мовних уподобань, конструктів історичної пам'яті.

Розрахована на політиків, науковців, журналістів — усіх, кого цікавлять складні й неоднозначні реалії українського буття.

Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України. — К., 2008. — Вип. 40. — 392 с.

Збірник містить статті, присвячені актуальним проблемам етнополітології. Особлива увага приділяється питанням політичної теорії та практики, політичної історії.

Розрахований на науковців, викладачів, студентів та всіх, хто цікавиться проблемами сьогодення.

Відділ теоретичних та прикладних проблем політології (зав. відділом Ф.М.Рудич):

Політика в особах. Політичне лідерство на постсоціалістичному просторі: національний і регіональний контексти / За ред. Ф.М.Рудича. — К.: Парламентське видавництво, 2008. — 352 с.

На основі широкого масиву історичних сучасних наукових джерел, аналізу реальних політичних процесів подається одна з провідних тем політології — природа, концепції та класифікація політичного лідерства в національному та регіональному аспектах. Висвітлюються теоретико-методологічні проблеми політичного лідерства, ідеї лідерства в світовій політичній думці, формування політичного лідерства в сучасній Україні в умовах незалежності. Подано процес становлення політичних лідерів у країнах СНД і Балтії, Центральної і Східної Європи, висвітлені загальні закономірності й специфічні риси порівняно з тим, як відбувається це в нашій державі.

Монографія розрахована на науковців, професійних політиків, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів, усіх, хто цікавиться політикою.

Рудич Ф.М. Много ли власти нужно власти? Украина в контексте трансформации политических систем в странах СНГ и Балтии, Центральной и Восточной Европы. — К.: Наукова думка, 2009. — 302 с.

Монографія підготовлена на основі результатів наукових досліджень, предыдущих публікацій автора. В книзі розкриваються теоретичні проблеми політичної системи суспільства, тенденції становлення і реформування політичної системи сучасної України. На основі порівняльного аналізу, виявлення загальних рис і відмінностей показана трансформація політичних структур в країнах СНД і Балтії, Центральної і Східної Європи. В заключительном разделе излагается одна из актуальных тем современности — геополитика как наука: теоретический и прикладной контекст, место и роль Украины в геополитическом мире.

Для профессиональных политиков, политологов, историков, философов, правоведов, преподавателей и студентов высших учебных заведений, всех, кто интересуется политической жизнью страны.

Рудич Ф.М. Політологія: Підручник. — 3-є вид., перероб., доп. — К.: Либідь, 2009. — 480 с.

У підручнику розглянуто теорію і розвиток політичної науки від давнини до сучасності, головні поняття прикладної політології, висвітлено процес трансформації політичних систем у країнах СНД, Балтії, Центральної та Східної Європи, а також геополітичні проблеми в сучасному світі. Широко використано наукові розробки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України, де працює автор.

Для студентів, аспірантів, викладачів вищих навчальних закладів, усіх, хто цікавиться проблемами політології.

Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України. — К., 2008. — Вип. 38. — 344 с.

Збірник містить статті з актуальних питань теорії, історії і сучасних проблем теорії та практики етнонаціональних, етноконфесійних і політичних відносин в Україні.

Відділ етноісторичних досліджень (зав. відділом В.Ф.Солдатенко):

Суспільно-політичні трансформації в Україні: від задумів до реалій / Авт. кол.: В.Ф. Солдатенко (кер.), Т.А. Бевз, В.П. Горбатенко та ін. — К.: Парламентське вид-во, 2009. — 536 с.

У пропонованому дослідженні зроблено спробу комплексно проаналізувати суспільно-трансформаційні процеси в Україні, починаючи з другої половини ХІХ ст. до сьогодення. Передусім з'ясовується, як розшматована на початку ХХ ст. між двома наймогутнішими материковими імперіями — Російською та Австро-Угорською, змагаючи під чужоземним гнобленням, Україна наприкінці цього ж століття, пройшовши через величезні випробування, подолавши значні перешкоди і труднощі, приступила до розбудови власної держави, в якій об'єдналася вся нація.

Пройдений шлях виявився непрямим і непростим. Кожен історичний етап мав не лише свої особливості і характеризувався відмінними ознаками, він відрізнявся й рівнем, якістю суспільного поступу. Цей поступ аналізується через призму суспільно-політичних трансформацій у загальноприйнятих хронологічних межах: з початку ХХ ст. до 1917 р.; у 1917–1920 рр.; з 1920 до 1991 р.; з моменту унезалежнення до наших днів.

Для фахівців, студентів, усіх, хто цікавиться минулим і сучасним України.

Солдатенко В.Ф. Україна в революційну добу: Історичні есе-хроніки: У 4-х т.: Т. 1: Рік 1917. — Х.: Прапор, 2008. — 560 с.

У виданні в хронологічній послідовності відтворюється розвиток історичних подій в Україні на переломному рубежі — у добу революцій 1917–1920 рр.

Перша книга присвячена 1917 року, протягом якого відбулися Лютнева й Жовтнева революції, розпочалася й набрала значних масштабів Українська національно-демократична революція. Розкривається взаємозв'язок, взаємовплив соціальних і національно-визвольних процесів, що останнім часом досліджуються здебільшого як самостійні, окремі суб'єкти, порушуючи цілісність уяви про реальний досвід в усій його багатогранності й багатомірності.

Видання розраховане на науковців, викладачів, студентів, усіх, хто цікавиться історією України.

Кучер В.І. Володимир Винниченко про політичні події міжвоєнної доби: погляд із «Закутка». — К.: ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2008. — 68 с.

У праці аналізуються погляди відомого письменника, публіциста, політичного діяча В.Винниченка на події, суспільно-політичні явища, що відбувалися у Європі в міжвоєнний період ХХ ст. Йдеться також про місце України в планах Й.Сталіна і А.Гітлера, які не бажали, щоб Україна стала незалежною, соборною державою.

Розрахована на студентів, аспірантів, науковців, усіх, хто цікавиться українською політичною історією.

Бевз Т.А. Партія соціальних перспектив і національних інтересів (Політична історія УПСР): Монографія. — К.: ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2008. — 587 с.

Монографія присвячена історії виникнення та діяльності найбільшої і найвпливовішої партії Української революції — Українській партії соціалістів-революціонерів (УПСР). Здійснено комплексне дослідження політичної історії УПСР. Простежено витоки УПСР від народницьких груп, ідейну та організаційну еволюцію партії, проаналізовано основні напрями її практичної політичної,

парламентської, виборчої та державницької діяльності у добу Центральної Ради, опозиційну діяльність у добу гетьманату та пошук шляхів національно-державного будівництва у період Директорії. Розглянуто діяльність партії в умовах еміграції.

Полтавець С.В. Українська політична думка середини XVII століття. — К.: Світогляд, 2009. — 170 с.

Пропонована книга є спробою комплексного дослідження особливостей вітчизняної політичної думки середини XVII століття. Розглядаються внутрішні та зовнішньополітичні фактори формування ідеології українського козацтва.

Для викладачів, студентів, усіх, хто цікавиться історією.

Гошуляк І. Тернистий шлях до соборності (від ідеї до Акту Злуки). — К.: ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2009. — 467 с.

У монографії здійснено комплексне дослідження проблеми соборності українських земель від зародження до Акту Злуки 22 січня 1919 року.

На основі архівних матеріалів, тогочасних газетних публікацій, широкого кола історіографічних джерел у ній проаналізована діяльність політичних партій, громадських організацій, органів державної влади, всіх українських патріотів, спрямована на консолідацію та об'єднання українських земель у єдиній державі в періоди Центральної Ради, гетьманату і Директорії. Зокрема, детально простежується соборницький процес, пов'язаний з об'єднанням двох українських республік — УНР і ЗУНР в соборну Українську Народну Республіку.

Книга розрахована на студентів, викладачів, наукових працівників, усіх, хто цікавиться проблемою соборності України в цілому та досвідом боротьби за її реалізацію у добу Української революції 1917–1920 рр.

Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України. — К., 2008. — Вип. 39. — 332 с.

Збірник містить статті, присвячені з'ясуванню політичних, соціальних і національних чинників революцій і реформ в Україні. Частина статей розкриває революційні процеси через аналіз історичного досвіду Національної революції середини XVII ст. Значної уваги надається вивченню і висвітленню соціально-політичних

перетворень під час Української революції 1917–1920 рр. Особливу увагу приділено узагальненню стану досліджень щодо трансформації політичних структур, функціонування українських політичних партій, мовної політики в Україні, проблемами національної самоідентифікації.

Відділ національних меншин (зав. відділом М.І.Панчук):

Закарпаття в етнополітичному вимірі / Авт. кол.: М. Панчук, В. Войналович, В. Котигоренко та ін. — К.: ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2008. — 682 с.

У монографії представлено результати комплексного дослідження етнополітичних, етнокультурних та етноконфесійних процесів на Закарпатті в історичній ретроспективі.

На великому фактичному матеріалі, у тому числі вперше залученому до наукового обігу, розкриваються зміст, характер та наслідки урядової політики за різних державних утворень щодо етнічної сфери закарпатського регіону. Особлива увага звертається на сутність та перебіг етнополітичних процесів на Закарпатті у контексті загальних суспільних змін за радянських часів та в умовах незалежної України.

Розрахована на науковців, викладачів, студентів вузів, тих, хто цікавиться проблемами етнополітики та її регіональної специфіки.

Відділ теорії та історії політичної науки (зав. відділом М.І.Михальченко):

Михальченко М., Андрущенко В. Україна розділена в собі: від Леонідії до Вікторії: В. 2-х т. — К.: ІПіЕНД, 2009. — Т. 1. — 490 с.; Т. 2. — 458 с.

У роботі здійснені історико-політичні та соціально-філософські дослідження нашої епохи. Показана роль політичних лідерів країни на окремих етапах розбудови незалежної України, дана оцінка діяльності таких суперечливих політичних фігур, як Л.Кравчук, Л.Кучма та В.Ющенко. Здійснено ґрунтовний аналіз політичних, економічних і духовних процесів в Україні протягом останніх 20 років.

У 2008–2009 рр. вийшли друком п'ять випусків наукового збірника Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї.

Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. — К., 2008. — Вип. 12. — 380 с.

У цьому збірнику значну частину матеріалів склали статті за результатами роботи круглого столу «Політичні підсумки року», проведеного Українським центром політичного менеджменту 12 грудня 2007 р. Їх тематика свідчить про велику кількість суспільно-політичних проблем, які потребують негайного розв'язання. У запропонованому випуску здійснено спроби відповіді на важливі питання сьогодення щодо ефективності політичної реформи; розв'язання проблеми протистояння гілок державної влади; підвищення відповідальності парламенту, а також політичних партій; оптимальної моделі виборчої системи для України; дієвої стратегії взаємодії політичних еліт.

Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. — К., 2008. — Вип. 13. — 392 с.

У черговому випуску наукових праць «Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї» містяться матеріали, в яких з авторських позицій нерідко в дискусійному плані висвітлюються актуальні проблеми внутрішньої і міжнародної політики.

Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. — К., 2008. — Вип. 14. — 416 с.

У збірнику статей, опублікованих за результатами роботи конференції «Ольвійський форум-2008: стратегії України в геополітичному просторі» (Ялта, 5–8 червня 2008 р.), висвітлюються історичні, політичні та соціологічні аспекти світового і вітчизняного досвіду державотворення. Особливу увагу приділено проблемам трансформації політичної системи сучасного українського суспільства, актуальним питанням вдосконалення політичного менеджменту, етнополітики та міжнародних відносин.

Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. — Київ — Миколаїв, 2009. — Вип. 15. — 448 с.

У збірнику містяться матеріали з вивчення взаємозв'язку економічного і соціально-політичного розвитку окремих регіонів України, теперішнього стану інститутів громадянського суспільства.

Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. — К., 2009. — Вип. 16. — 452 с.

В основу випуску покладені матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Ольвійський форум — 2009: стратегії України в геополітичному просторі».

Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. — К., 2009. — Вип. 17. — 364 с.

В основу збірника покладено матеріали Другого конгресу політологів України «Трансформація влади в сучасній Україні: специфіка, перспективи».

Сподіваємося, що наукові праці зацікавлять читача й викличуть бажання розмірковувати над опублікованим матеріалом.